

OSTVARENJE NOVE EVANGELIZACIJE U ODNOSU NA TIPOLOGIJU SVEĆENIKA EVANGELIZATORA – PRIMJER ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE

Ivana Bendra - Stanislav Šota

UDK: 2-722.5:2-766]2-772(497.583Đakovo)“2018”
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar <https://doi.org/10.34075/cs.55.4.1>
Područni centar Vukovar Izvorni znanstveni rad
Ivana.Bendra@pilar.hr Rad zaprimljen 02/2020.
Sveučilište u Osijeku
Katolički-bogoslovni fakultet u Đakovu
stanislav.sota@os.t-com.hr

Sažetak

Katolička Crkva u suvremenom hrvatskom društvu nalazi se pred mnogostranim izazovima. Naime, premda se suvremeno hrvatsko društvo još uvijek može okarakterizirati kao ono u kojemu, među većinskim katoličkim stanovništvom, i dalje dominira tradicionalna institucionalna religioznost u njemu se sve više uprisutnjuje i postmoderna individualizirana religioznost. Promičući novu evangelizaciju kojoj je cilj oživljavanje župnih zajednica, uz pronalaženje novih metoda pastoralno-katehetsko-evangelizacijskog djelovanja, Katolička Crkva nastoji se približiti vjerniku suvremenog hrvatskog društva te oduprijeti negativnim posljedicama koje takav oblik religioznosti ostavlja na društvo, na pojedinca te na kršćanstvo u cijelosti, koje je u svojoj biti zajednica vjernika. U okviru takvih nastojanja Đakovačko-osječka nadbiskupija izdala je 2008. godine Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske, naslovljene „Ti si Krist – za nas i za sve ljude“. Cilj je ovoga rada pokazati na koji način fenomen višeoblične tipologije svećenika evangelizatora utječe na uspjeh u ostvarenju sinodskih izjava i odluka, kao danih smjernica za ostvarenje nove evangelizacije. Navedeno će se prikazati temeljem predstavljanja rezultata istraživanja provedenog u razdoblju od ožujka do svibnja 2018. godine kvalitativnom metodom dubinskih intervjua nad ukupno 19 župnika s područja Đakovačko-osječke nadbiskupije. Rezultati pokazuju da najveći broj župnika s područja Đakovačko-osječke nadbiskupije pripada kategoriji tradicionalističko-konzervativnih evangelizatora (42 %), odnosno progresivističko-puko-aktiviziranih (31 %) te rezignirano-dezerterskih (21%), dok samo jedan župnik pokazu-

je karakteristike Duhom Dobrog Pastira poosobljenog evangelizatora (0,05 %), što posljedično negativno utječe na mogućnosti djelovanja ove partikularne Crkve na promjene u religijskoj situaciji hrvatskog društva, a time i na ostvarenje nove evangelizacije.

Ključne riječi: Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske, župnici, tipologija evangelizatora, nova evangelizacija, postmoderna individualizirana religioznost, kvalitativno istraživanje, Đakovačko-osječka nadbiskupija

UVOD I METODOLOŠKE NAPOMENE

Na samom početku nužno je ukratko ukazati na trenutnu religijsku situaciju u hrvatskom društvu kako bismo razumjeli kako i na koji način Katolička Crkva nastoji odgovoriti na nju. Naime, premda se suvremeno hrvatsko društvo još uvijek može okarakterizirati kao društvo u kojemu, među većinskim katoličkim stanovništvom, i dalje dominira tradicionalna crkvena (institucionalna) religioznost, u njemu se sve više uprisutnjuje i postmoderna individualizirana religioznost.¹ Takav oblik religioznosti manifestira se na način da rađa jedan novi oblik religioznosti „oslobođen od okvira institucionalnosti“,² koju, uz opadanje crkvenosti, prati i udaljšavanje od vlastite župne(crkvene) zajednice te izostanak potpunog žvjljenja u skladu s kršćanskim uvjerenjima, odnosno izostanak potpunog prihvaćanja „kršćanskog vjerovanja što ga Crkva službeno naučava,“³ već prije „izabir pojedinih dijelova po vlastitu ukusu i potrebi“. ⁴ Na navedeno primjerice ukazuju rezultati istraživanja koje se većim dijelom teritorijalno poklapa s istraživanjem o kojemu će biti riječ u ovome članku, a riječ je o istraživanju koje je 2008. godine proveo Pavić na području Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske i Požeško-slavonske županije.⁵ Rezultati tog istraživanja pokazuju da suvremeni vjernici, posebice mlađi, sve manje shvaćaju vlastitu

¹ Ante Mateljan, POSTMODERNA I TEOLOGIJA. Postmoderna svijest pred teološkim pitanjima i odgovor teologije na postmodernu religioznost, *Crkva u svijetu* 37 (2002.), 4, 387-409.

² *Isto.*, 395.

³ Jakov Jukić, Nove društvene prilike i ezoterično okultna religioznost, u: *Novi religiozni pokreti*, M. Nikić (ur.), Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 1997., 119.

⁴ Ante Mateljan, POSTMODERNA I TEOLOGIJA. Postmoderna svijest pred teološkim pitanjima i odgovor teologije na postmodernu religioznost, 394.

⁵ Usp. Željko PAVIĆ, *Postmoderno društvo i nevidljiva religioznost*, Matica hrvatska - Ogranak Matice hrvatske u Osijeku, Osijek, 2016.

župnu zajednicu kao mjesto okupljanja vjernika, odnosno da ih sve više samo djelomično prihvaća crkvena učenja i življenje u skladu s vlastitom vjerom. Na „tendenciju veće prisutnosti postmoderne religioznosti među mlađom populacijom“⁶ upućuje podatak da je neredovito pohađanje vjerskih obreda pozitivno povezano s dobi, odnosno da mlađi vjernici (u dobi do 30 i od 30-44 godine) najrjeđe posjećuju vjerske obrede.⁷ Neovisno o pripadnosti pojedinoj dobnoj skupini ovim je istraživanjem također utvrđeno kako se 47 % građana slaže s tvrdnjom da je „moguće biti religiozan na svoj način, neovisno o Crkvi“,⁸ što je također karakteristika postmodernog oblika religioznosti. Navedeno potvrđuju i ostala recentna socioreligijska istraživanja u Hrvatskoj koja pokazuju da pojedini indikatori aktualne religioznosti „upućuju na disoluciju dogmatskog sustava (privatizaciju i individualizaciju vjerovanja) te vrijednosni relativizam s kojima se druga zapadna moderna (postmoderna) društva već suočavaju“.⁹ Zrinščak i Nikodem također ukazuju da „tvrdnja o stabilnosti institucionalizirane religioznosti ne odražava u potpunosti religijsku sliku hrvatskoga društva“,¹⁰ odnosno da „individualizirana religioznost ili religioznost ‘a la carte’ predstavlja i dalje važan način razumijevanja nečije osobne religioznosti“.¹¹ Točnije, autori tvrde da „postoji očita razlika između shvaćanja Crkve kao neodvojivog dijela društvenog, kulturnog i nacionalnog identiteta i življenja religioznosti u svakodnevnom životu“.¹²

Činjenica je dakle da postmoderni društveno uređenje „kao polagana, ali nezaustavljiva plima dolazi u Hrvatsku i sve obilnije natapa duhovno i materijalno ozračje“¹³ te ostavlja traga na svim

⁶ Isto, 234.

⁷ Isto, 234.

⁸ Isto, 184.

⁹ Usp. Dinka Marinović Jerolimov, Religioznost, nereligioznost i neke vrijednosti mladih, u: V. ILIŠIN, F. RADIN (ur.), *Mladi uoči trećeg milenija*, Institut za društvena istraživanja – Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Zagreb, 2002., 121.

¹⁰ Krunoslav Nikodem – Siniša Zrinščak, Croatia's Religious Story: The Coexistence of Institutionalized and Individualized Religiosity, u: *The Social Significance of Religion in the Enlarged Europe: Secularization, Individualization and Pluralization*, D. Pollack, O. Müller, G. Pickel (ur.), Routledge, Farnham, 2012., 225.

¹¹ Isto.

¹² Isto. Dodatno vidjeti u: Krunoslav Nikodem – Siniša Zrinščak, Između distancirane crkvenosti i intenzivne osobne religioznosti: religijske promjene u hrvatskom društvu od 1999. do 2018. godine, *Društvena istraživanja* 28 (2019.), 3, 371-390.

¹³ Ante Mateljan, POSTMODERNA I TEOLOGIJA. Postmoderna svijest pred teološkim pitanjima i odgovor teologije na postmodernu religioznost, 389.

sferama čovjekova postojanja, a time i na njegovo poimanje vlastite vjere. Postmoderna religioznost, kao „duboka preobrazba osobnog odnosa spram religije“¹⁴ razvija novi oblik individualizirane religioznosti, „naglašeno osobne, utemeljene na iskustvu pojedinca, privatizirane, bez dogmatskog ustroja i institucionalnog okvira, koja stavlja naglasak na slobodno zajedništvo bez društvene i političke zauzetosti“.¹⁵ U takvom društvenom ozračju Katolička Crkva nastoji pronaći odgovarajući način i odgovarajuće sadržaje kojima bi umanjila negativan utjecaj koji takav oblik religioznosti može ostaviti na društvo, na pojedinca te na kršćanstvo u cijelosti, koje je u svojoj biti zajednica vjernika. Upravo dakle zbog postojanja dekadentne strane nadolazećeg nam postmodernog oblika religioznosti, koji u svojoj konačnici vodi k „općoj ravnodušnosti, praznini i kratkotrajnosti doživljaja svetoga“,¹⁶ Katolička Crkva nastoji u suvremenom hrvatskom društvu promicati novu evangelizaciju. Za njezino ostvarenje karakteristično je da je usmjerena na navještaj vjere „distanciranim kršćanima“,¹⁷ odnosno k navještaju vjere u tradicionalno kršćanskim sredinama u kojima više nema živih kršćanskih zajednica.¹⁸ Na taj način teži se k ostvarenju „obnovljene osobne i zrele vjere, obrazložene i svjedočke“,¹⁹ temeljem koje vjernici dalje „naviještaju evanđelje svijetu“.²⁰ Dakle, naglasak je na formiranju, odnosno oživljavanju aktivne uloge vjere u svakodnevnom privatnom i društvenom životu pojedinaca, naspram uhvaćenosti u zamku „egocentrične, privatističke, samožive, izolirane i zatvorene religioznosti“.²¹ S druge strane, za njezinu uspješnu provedbu karakteristično je i zahtijevanje „novih metoda, novih sadržaja i novog tipa evangelizatora“.²² U okviru takvih nastojanja Katoličke

¹⁴ Jakov Jukić, *Socijalistički feudalizam, postmoderna i karizmatička religioznost (II)*, *Revija za sociologiju* 37 (1991.), 3-4, 251.

¹⁵ Isto, 252

¹⁶ Isto, 264.

¹⁷ Tomislav Ivančić, *Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj*, *Bogoslovska smotra* 81 (2011.) 3, 582. Dodatno vidjeti u: Nediljko Ante Ančić, *Nova evangelizacija – neodgovorna zadaća Crkve našega vremena*, *Crkva u svijetu* 35 (2000.), 2, 189-204.

¹⁸ Usp. Isto., 581.

¹⁹ IVAN PAVAO II., *Apostolska postsinodska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim muškarcima i ženama te svim vjernicima laicima o Isusu Kristu koji živi u svojoj Crkvi – izvoru nade za Europu*, *Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2003., br. 50, 55-56.

²⁰ PAVAO VI., *Evanđelji nuntianti*. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu, u: *Dokumenti* 50, *Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 1976., br. 15.

²¹ Jakov Jukić, *Socijalistički feudalizam, postmoderna i karizmatička religioznost (II)*, 259.

²² Tomislav Ivančić, *Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj*, 580.

Crkve partikularna Crkva Đakovačko-osječke nadbiskupije izdala je 2008. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode, naslovljene „Ti si Krist – za nas i za sve ljude“ (dalje: sinodske izjave i odluke) kojima nastoji, kroz integralan pastoralno-katehetsko-evangelizacijski rad i djelovanje svećenika pridonijeti ostvarenju nove evangelizacije na svojem području.²³ Svjesni kompleksnosti problematike, u ovom se radu kanimo usredotočiti upravo na fenomen višeoblične tipologije svećenika evangelizatora te je cilj rada pokazati na koji način na uspješnost u ostvarenju nove evangelizacije na području Đakovačko-osječke nadbiskupije utječe pojedini tip svećenika evangelizatora. U tu svrhu autori su na području Đakovačko-osječke nadbiskupije proveli kvalitativno istraživanje u razdoblju od ožujka do svibnja 2018. godine. Primjenom kvalitativne istraživačke metode dubinskih intervjua za sudjelovanje u istraživanju metodološki je odabrano ukupno 24 župnika, od kojih je 19 župnika prihvatilo sudjelovati dok ih je 5 iz seoskih župa odbilo.²⁴

Kako bismo odgovorili na zadano, u nastavku ćemo najprije dati prikaz rezultata analize intervjua o klasifikaciji župnika prema zadanoj tipologiji, a prema kojoj možemo razlikovati četiri tipa svećenika evangelizatora: tradicionalističko-konzervativni, progresivističko-puko-aktivizirani, rezignirano-dezerterski i Duhom Dobrog Pastira poosobljeni.²⁵ Potom će se prikazati rezultati o uspješnosti župnika u provedbi sinodskih izjava i odluka, ovisno o tipu svećenika evangelizatora, pri čemu će se pozornost usmjeriti na prikaz stavova župnika o sinodskim izjavama i odlukama; na osviještenost o potrebi uvođenja novih metoda rada s vjernicima, usklađenih sa zahtjevima nove evangelizacije; te na samo(educiranost) i vlastiti aktivni angažman u ostvarenju nove evangelizacije.

²³ Usp. TI SI KRIST – ZA NAS I ZA SVE LJUDE. Izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske, Glas Koncila, Đakovo, 2008.

²⁴ Za detaljnije informacije o uzorkovanju i provedbi istraživanja vidjeti u: Ivana Bendra, Iskustva župnika u (ne)ostvarenju Izjava i odluka Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske, *Diacovensia* 27 (2019.) 1, 11-32, ovdje 14-15.

²⁵ Stanislav Šota, Primjena kerigmatske i mistagoške kateheze: osobne i pedagoške značajke te tipologija evangelizatora u Evangelii gaudium, *Crkva u svijetu* 51 (2016.) 1, 120-142.

1. OSTVARENJE NOVE EVANGELIZACIJE PREMA IZJAVAMA
I ODLUKAMA DRUGE BISKUPIJSKE SINODE ĐAKOVAČKE
I SRIJEMSKE „Ti si KRIST – ZA NAS I ZA SVE LJUDE“
– ULOGA ŽUPNIKA

U govoru o sveopćoj misiji Katoličke Crkve i nastojanju za iznalaženje načina nastalih poteškoća u naviještanju Evanđelja, ne samo zbog izvanjskih okolnosti, poput primjerice novih socio-kulturnih okolnosti, nego i zbog poteškoća unutar Crkve, poglavito zbog sve naglašenijeg indiferentizma članova Crkve, sv. Ivan Pavao II., u enciklici o trajnoj vrijednosti misijske naredbe *Redemptoris missio*, prvi put rabi pojam nova evangelizacija.²⁶ Sadržaj evangelizacije i nove evangelizacije je isti. Radosna vijest objavljena u Isus Kristu ne podliježe izmjenama, niti može biti prolazna. Nova evangelizacija za sv. Ivana Pavla II. pretpostavlja poseban vid duhovnosti evangelizatora. Duhovnost evangelizatora se:

„pokazuje prije svega kao posvemašnja poučljivost Duhu: poučljivost traži prepuštanje Duhu da nas oblikuje iznutra, da postajemo sve sličniji Kristu. Ne može se svjedočiti Krista ako se ne održava njegov lik, koji u nama postaje živ milošću i djelovanjem Duha. Poučljivost Duhu traži zatim da prihvatimo darove jakosti i mudrosti koji su bitne crte iste duhovnosti... Bitna oznaka misijske duhovnosti jest nutarnje zajedništvo s Kristom: misija se može shvatiti i živjeti samo s obzirom na Krista, koji je poslan evangelizirati... Isto tako, značajka je misijske duhovnosti apostolska ljubav, ljubav Krista, koji dođe da raspršene sinove Božje skupi u jedno (Iv 11,52), dobroga pastira koji pozna svoje ovce, traži ih i daje život za njih (usp. Iv, 10). Tko ima misionarskoga duha, spram duša gori Kristovim žarom a ljubi Crkvu poput Krista“.²⁷

Papa Franjo u pobudnici *Evangelii gaudium* ističe kako je u novoj evangelizaciji potrebno dovesti čovjeka do novog zanosa vjere, žara, radosti i ljepote, napose otkrića smisla vjerovati. Nova evangelizacija očituje se u novom zanosu i snazi te drugačijem stilu, jeziku, načinu, satnici, novim strukturama.²⁸ Za papu Franju, kao i za sv. Ivana Pavla II. u središtu je nove evangelizacije pokušaj i nastojanje:

²⁶ Usp. IVAN PAVAO II, *Redemptoris missio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991, 85, 122-124.

²⁷ Isto, 87.-89, 125.-127.

²⁸ Usp. FRANJO, *Evangelii gaudium*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013, 27, 27.

„obnavljanja puta i hoda vjere, i to iznutra, počevši od obraćenja srca i nutrine k Bogu te ponovnog otkrivanja ljepote i čari vjere. U korijenu nove evangelizacije mora biti nastojanje oko ponovnog susreta današnjeg čovjeka s osobom Isusa Krista i njegovom ljubavlju. Za novu je evangelizaciju od temeljne važnosti nova obnova vjere, koja će polaziti od iskustva ljubavi Božje. Vjera može biti življena, oduševljena i radosna tek ako se rodila i ako je ostala povezana s ljubavlju Božjom“.²⁹

Tijekom Druge sinode đakovačke i srijemske biskupije, uz prethodne rasprave, analize, kritička promišljanja na župnoj i međужupnoj razini, održana su četiri sinodska zasjedanja: o evangelizaciji, liturgiji, kršćanskom pozivu i služenju te ustroju biskupijske zajednice: prvo: 15. - 18. listopada 2000., drugo 15. - 17. ožujka 2001., treće: 25. - 27. listopada 2001., četvrto: 2. - 5. listopada 2002.³⁰ U duhu relevantnih dokumenata Katoličke Crkve partikularna Crkva đakovačka i srijemska najveću je pozornost posvetila upravo evangelizaciji:

„Druga biskupijska sinoda đakovačka i srijemska smatrala je potrebnim, u okvirima vlastite biskupijske stvarnosti, ponovno orisati tijek evangelizacijskog procesa da bismo kao mjesna Crkva mogli osjetiti svaki korak što ga mora poštovati naše pastoralno djelovanje, kako u procesu uvođenja u vjeru, tako i u njezinu rastu u pojedincima i zajednicama u čitavoj biskupiji. To je učinila u svjetlu apostolske pobudnice pape Pavla VI. Evangelii nuntiandi (Naviještanje evanđelja) da Evangelizacija nije prvenstveno skup metoda niti sveobuhvatni plan, nego događaj kojemu je začetnik, autor i dovršitelj Bog Otac po Sinu koji po Duhu Svetom u Crkvi nastavlja svoje djelovanje, čineći je sposobnom (dar Duha na Pedesetnicu) kroz mijenu vremena naviještati evanđelje riječju i znakovima.“³¹

Prema sinodskim izjavama i odlukama konstitutivni elementi evangelizacije su: osobno svjedočenje, jasan i nedvosmislen navještaj Isusa Krista, pristajanje i prijanjanje srca uz cjelokupni Kristov nauk, ulazak u zajednicu vjernika i slavljenje sakramenata te osobno uključivanje i osobni angažman u evangelizacijskom poslanju

²⁹ Usp. Stanislav Šota – Sandra Steiner Jelić, Odgoj i obrazovanje djece i mladih s poremećajima u ponašanju-izazov za evangelizaciju, u: *Riječki teološki časopis* 27 (2019.), 1, 51.

³⁰ Usp. Marin Srakić, Dekret proglašenja Izjava i odluka Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske, u: *TI SI KRIST – ZA NAS I ZA SVE LJUDE*, 5.

³¹ Isto, 2, 20-21.

Crkve, trajni rast i sazrijevanje evangelizatora, potreba izgradnje „novog lika prezbitera“ sposobnoga odgovoriti na izazove vremena, izrada kvalitetnih pastoralnih planova i programa te njegovanje liturgije i kateheze u svakoj župnoj zajednici.³²

Sinoda među konstitutivne elemente evangelizacije posebno dakle ističe sustavnu (samo)izgradnju primljene karizme prezbitera kao pastira, evangelizatora, katehete i voditelja župne zajednice.³³ Prezbyter mora biti i (p)ostati pokretač i nositelj nove evangelizacije. On je pozvan:

„prepoznavati, promicati, izgrađivati i usklađivati različite karizme i službe pojedinih članova U Božjem narodu na dobro čitave crkvene zajednice. Od prezbitera se danas očekuje da bude osoba duhovnosti, molitve i teologije te kateheta i duhovnik, učitelj i animator suradnika te svih župljana. On je kao vlastiti pastir prvi pozvan skrbiti o ostvarenju svih elemenata procesa evangelizacije u povjerenoj mu župnoj zajednici“.³⁴

U sinodskom dokumentu vrlo lako je uočiti kako se izraz prezbyter poistovjećuje sa župničkom službom. U tom kontekstu Sinoda naglašava kako su župnici u župnim zajednicama, uz osobni rast i sazrijevanje u vjeri, („evangelizacija evangelizatora“³⁵) pozvani stvarati prikladnije strukture, koje će snažnije očitovati evangelizacijski zanos, žar te polet u naviještanju evanđelja. Izjave i odluke, govoreći o župničkoj službi, pozivaju se i na Zakonik kanonskog prava koji je odredio narav župničke službe:

„Župnik je vlastiti pastir povjerene mu župe koji vodi pastoralnu brigu za predanu mu zajednicu pod vlašću dijecezanskoga biskupa na čiji je dio u Kristovoj službi pozvan, da za tu zajednicu obavlja službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja u suradnji s drugim prezbiterima ili đakonima i uz pomoć koju mu pružaju vjernici laici, prema pravnoj odredbi.“³⁶

Nadalje, prema sinodskim dokumentima župnici su pozvani, prvotno osobnim svjedočenjem, životom, primjerom, zatim različitim pastoralnim pristupom, kanalima, načinom i metodama sve vjernike i članove župne zajednice povezati u jednu obitelj, koju povezuje

³² Usp. Isto, 3-13, 21-27.

³³ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Prezbyter, pastir i voda župne zajednice, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2003, 27, 62-66.

³⁴ TI SI KRIST – ZA NAS I ZA SVE LJUDE, 11, 26.

³⁵ Isto, 9, 25.

³⁶ Isto, 567, 270.

evangelizacijsko jedinstvo i zajedništvo u različitosti.³⁷ Uz službe naučavanja, posvećivanja i upravljanja župnici su prema dokumentu „Ti si Krist - za nas i za sve ljude“ dakle dužni:

„organizirati redovitu župnu katehezu za odrasle, mlade i djecu te i sami pružati katehetsku pouku; podupirati vjernička društva i djela kojima se promiče evanđeoski duh i socijalna pravednost; brinuti za katolički odgoj djece i mladih te se skrbiti da evanđeoska poruka dopre i do onih koji su odstupili od života po vjeri ili koji ne ispovijedaju pravu vjeru...neka promiče suradnju vjernika laika i osoba posvećenog života ukoliko ih ima u župi...Vjernike će odgajati i usmjeravati da i sami vode brigu za župnu zajednicu, da se djelotvorno osjete članovima čitave biskupije i opće Crkve te da sudjeluju u djelima kojima se promiče živo crkveno zajedništvo. A na osobit način poticati i omogućavati ostvarivanje prave crkvene službe bračnih drugova i obitelji“.³⁸

Dakle, u skladu s ciljem ostvarenja nove evangelizacije uloga je župnika učiniti svoju župu i župnu zajednicu mjestom koje ne bi smjelo biti prolazna, neučinkovita i beživotna struktura. Župa treba biti mjestom zajednice, navještaja, dijaloga, suodgovornosti, supsidijarnosti, velikodušne ljubavi, misijske poučljivosti i kreativnosti. Kako bi se takva župa i župna zajednica stvorila i postojala, u župniku, u njegovu životu i radu moraju se zrcaliti odlike i čini Dobrog Pastira.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Prikaz rezultata istraživanja započet će se s općim statističkim prikazom tipologije svećenika evangelizatora na području Đakovačko-osječke nadbiskupije. Detaljnom analizom transkripata intervjua u kategoriju tradicionalističko-konzervativnih svećenika evangelizatora uvršteno je ukupno 8 župnika. Potom slijede progresivističko-puko-aktivizirani svećenici evangelizatori, kojima pripada ukupno 6 župnika, rezignirano-dezerterski svećenici evangelizatori, kojih je ukupno 4, te Duhom Dobrog Pastira poosobljeni svećenici evangelizatori, među kojima je samo 1 svećenik s područja Đakovačko-osječke nadbiskupije.

³⁷ Usp. Isto. 587, 270-271.

³⁸ Isto., 590, 272-273.

Tablica 1. Tipologija svećenika evangelizatora na području Đakovačko-osječke nadbiskupije

Tipologija svećenika evangelizatora	Udio na području Đakovačko osječke nadbiskupije (%)
1. Tradicionalističko-konzervativni	42
2. Progresivističko-puko-aktivizirani	31
3. Rezignirano dezerterski	21
4. Duhom Dobrog Pastira poosobljeni	0,05

Međutim, nužno je ukazati kako je analiza također pokazala određenu slojevitost dobivenih rezultata. Primjerice, tradicionalističko-konzervativnim svećenicima evangelizatorima može se smatrati sve one svećenike koji „izbjegavaju stvaran svijet“³⁹ i sve izazove koje nosi suvremeno hrvatsko društvo. To bi konkretno značilo da se oni ne suočavaju s mentalitetom današnjih vjernika, koje se u svoj njihovoj širini, od tradicionalnih, onih koji su samo nominalni, do rubnih⁴⁰ ili onih u koje se već usidrila postmoderna individualizirana religioznost, upravo i želi obuhvatiti novom evangelizacijom. Dok rad s navedenim skupinama zahtijeva veliko zalaganje svećenika te primjenu različitih metoda u katehetsko-pastoralno-evangelizacijskom djelovanju, odnosno i izlazak izvan crkvenog prostora (mnogobrojne aktivnosti na području svoje župe), ovaj se tip svećenika evangelizatora i dalje zadržava ponajprije u prostoru sakristije, odnosno djeluje samo s onim vjernicima koji njemu dođu, dakle, praktičnim vjernicima⁴¹ Kad bi se uzimalo u obzir samo ovaj kriterij određivanja tipa evangelizatora, moglo bi se tvrditi kako, od ukupno 19 župnika koliko ih je sudjelovalo u istraživanju njih 18 treba uvrstiti među tradicionalističko-konzervativne svećenike evangelizatore. Naime, svi oni pokazuju značajke evangelizatora koji ne posjeduje „novi misionarski duh“⁴², rijetko kada izlaze iz sigurnosti crkve i ne pokušavaju pronaći način kojim bi se približili rubnim ili nominalnim vjernicima.

Međutim, promatrajući dodatne kriterije za klasifikaciju župnika evangelizatora, a koje će se u ovom radu konkretnije pove-

³⁹ Isto, 135.

⁴⁰ S obzirom na postojanje različite tipologije vjernika u sociološkim i teološkim raspravama, u ovom je radu preuzeta tipologija vjernika koja je upotrebljavana u sinodskim izjavama i odlukama.

⁴¹ Usp. Isto, 135.

⁴² Isto, 136.

ati s ostvarenjem nove evangelizacije kroz primjenu sinodskih izjava i odluka, kao danim smjernicama za njezino provođenje na području Đakovačko-osječke nadbiskupije, otvara se prostor za razlikovanje svećenika evangelizatora prema zadanoj tipologiji.

2.1. Tradicionalističko-konzervativni svećenici evangelizatori Đakovačko-osječke nadbiskupije

Dakle, iz odgovora kazivača o provedbi sinodskih izjava i odluka vidljivo je kako ukupno 8 župnika pripada tipu svećenika evangelizatora koji se priklanjaju tradicionalnim metodama djelovanja, uz koje najveći dio svojega vremena posvećuju administrativnim aktivnostima. Ako se promotri nekoliko citata koji ilustriraju navedeno, a koje donosimo u nastavku, uočava se kako su uzroci tomu više-struki. Prije svega, priklanjanje tradicionalnim metodama djelovanja posljedica je činjenice da su među ovim župnicima tek dvojica koja su prihvatila sinodske izjave i odluke, ali samo načelno, dok ih preostalih šest zapravo nikada nije ni prihvatilo kao nove smjernice u njihovu svakodnevnom pastoralno-katehetsko-evangelizacijskom djelovanju. Uz naglašen fokus na nemogućnost provođenja sinodskih izjava i odluka zadržavaju se na razini iznošenja brojnih kritika na račun trenutnog zamišljanja provedbe nove evangelizacije, čiju provedbu drže neostvarivom, posebice na malim seoskim župama:

„Slušajte, ja vam o tome nemam uopće pozitivno mišljenje. To uopće nije dobro. Jedno je teorija, drugo je praksa. Pa s kime da mi provodimo te smjernice, nema ljudi, svi su otišli. Mi na malim župama imamo samo starce. Zapravo srednje župe postaju male, a male se župe spajaju. Nema ljudi, nema svećenika, sa svačim i svakakvim se problemima susrećemo... To nema veze sa stvarnošću. Slušajte, da bi to uspjelo mora postojati nekakav entuzijazam, nekakva želja, a toga nema. Zato je jako teško. Eto, što da vam velim. Tko bi to provodio? S kime. Nema ljudi“ (Kazivač 3).

Među ovim župnicima također se uočava doživljavanje sinodskih izjava i odluka kao nametnutih, kao neprimjerenih vremenu u kojemu se nalaze, a ne kao sastavnog elementa širih nastojanja Katoličke Crkve ka „podanašnjenju vjere“⁴³ i ostvarenju nove evangelizacije:

„Struktura biskupije se tako ustrojila da više nije pomoć župnicima unutar njihovog pastoralnog rada nego li više još jedan

⁴³ Jakov Jukić, Kršćani između tradicije i modernog svijeta, *Crkva u svijetu* 31 (1996.) 1, 66.

od pritisaka koje župnici doživljavaju. S jedne strane pritisak odozdo koji ih tlači od zahtjeva vjernika, a, s druge strane, neprestano stižu pritisci odozdo zahtjeva od biskupije. I sinoda umjesto da je promicala sinodalnost ona je utvrdila vlast... I doista se sinodske promjene doživljavaju kao nametnute među svećenicima, kao oktroirane i to samo svećenicima. Nažalost, još nije doprla do laika sinodalnost i laici još uvijek zahtijevaju od župnika. A isto tako zahtjeva i odozgo takozvani sinodálni duh. S jedne strane traže otvorenost, jasnoću, dobrotu, dobronamjernost i tako dalje, a, s druge strane, od strane viših struktura, ako se to tako može reći, nema otvorenosti, nema sinodalnosti nego doslovno pritisak vlasti, moći i sile. To se događa i zbog toga sinodalne promjene nisu jednostavno prošle. Sinoda je divno zamišljena i to sve skupa. Međutim, na samim zasjedanjima sinode nije bilo mišljenja protiv predloženoga teksta. Osim toga sinoda je jako dobro zamišljena i pastoralni rad je jako dobro zamišljen. Međutim, kao i svaki drugi rad i pastoralni rad košta. Ne može se sve postaviti, u sinodi je mnogo toga postavljeno na volontarizam. Ima ljudi koji to hoće, ali se brzo umore. Jer jednostavno nema nikakvog feedbacka, ni od vjernika, ali isto tako ni od strane svećenika. Svećenici bi vrlo lako i radosno prepustili bilo kome tko je kompetentan da ima i katehezu i ovo i ono... Dakle, to su dvije stvari. Ne plaća se vjera, vjeronauk, ne plaća se angažman, nego se plaća samo vrijeme provedeno unutar nekog angažmana. Dakle, to bi bilo nešto što bi se moglo ili trebalo uvesti i na neki način potkrijepiti. Tada bi sinodske strukture i zamišljaji mogli oživjeti. To je veliki zamah. Dosada to nije bio slučaj. Do sada se tražilo, opet pritisak. Osnivajte odbore, osnivajte ovo, pravite ono, radite ovako, radite onako, doslovno, poteškoća u angažiranju ljudi, vjernika, poteškoća u našem vlastitom angažiranju“ (kazivač 1).

Neuviđanje poveznice, nego paradoksalno kao nečega nametnutog, nečega čemu stoga treba pružiti otpor, još je prisutnije kod svećenika koji uopće nisu prihvatili sinodske izjave i odluke, uz objašnjenja kako njihovo provođenje dovodi do mnogobrojnih poteškoća, poput poteškoća ekonomske naravi, prije svega volonterizma, poteškoća strukturalne naravi, točnije odnosa župnika i nadbiskupije, poteškoću mentaliteta vjernika kao jedne od glavnih prepreka, poteškoću prevelikog opterećenja župnika, nemogućnosti pronalaženja suradnika vjernika laika itd. Upravo stoga analiza transkripta upućuje kako ova skupina župnika uopće ne posjeduje određenu razinu samokritičnosti, kao ni (samo)educiranosti, odnosno općenito osviještenosti o potrebi provođenja sinodskih izjava i odluka kao

danih smjernica za ostvarenje nove evangelizacije: „To je eksperiment! Mi imamo ono iskustvo od prije 30, 40 godina“ (kazivač 13); „Ne znam baš, gotovo da je i ne primjećujem“ (kazivač 10), zbog čega se dobiva dojam kako je ova skupina župnika još uvijek predsino-dskog mentaliteta (formacije) koja ni sama nije prihvatila ideju oživljavanja župnih zajednica u kojima aktivno i suodgovorno djeluju i vjernici laici i na taj način pridonose ostvarenju nove evangelizacije:

„S druge strane, ako se i probudi svijest kod vjernika da su i oni donekle odgovorni, odnosno ako osjete da imaju moć i vlast, tada prva instanca koju vjernici koriste za izvršavanje svoje moći i vlasti je župnik. I što se događa onda? Onda ga oni kontroliraju, žele ga kontrolirati. Dakle, to je to. Jer ako dopustiš biti prijatelj vjernicima, ako dopustiš biti umjesto vođe tada u tom slučaju vjernici maltene podivljaju. Ne smatraju svoju odgovornost za župnika, nego oni traže da župnik njima službenički, dakle, traže od župnika usluge, traže od župnika da on to obavi, traže jer imaju moć i vlast, oni su zajednica vjernika. Dakle, lomi se, nažalost lomi se na župniku. Tako da sinodalni duh zajedničkog hoda, zajedničkog razmišljanja, zajedničke odgovornosti, duh slušanja, to je ova najvažnija u sinodi, jednostavno ne. I to od glave“ (kazivač 1).

2.2. Progresivističko-puko-aktivizirani evangelizatori Dakovačko-osječke nadbiskupije

Analiza intervjuja također je pokazala kako se ukupno 6 župnika može svrstati u kategoriju župnika koji su „progresivisti bez plana i programa te kvalitetnog sadržaja“. ⁴⁴ Radi se o župnicima koji također ne pronalaze u sinodskim izjavama i odlukama značajnu motivaciju za svoj rad, već se uglavnom usmjeravaju na njihovo segmentirano primjenjivanje, gdje je najčešće riječ o aktivnostima u okviru karitativnog odbora:

„Meni osobno sinoda i sinodski dokumenti pomažu...Naravno, onoliko koliko si čovjek dade truda, onoliko koliko samoga sebe u to unese, toliko mi možemo i očekivati od tih rezultata...Lije-po je to sročeno, bez daljnjega, ali je samo pitanje koliko smo mi spremni se toga držati i koliko smo spremni po tome raditi... Međutim, rijetko tko uzme, prolista, vidi što je tu napisano... Jedina stvar koja ovdje funkcionira je taj karitativni odbor, treći odbor unutar tog pastoralnog i ekonomskog vijeća“ (kazivač 4).

⁴⁴ Stanislav Šota, Primjena kerigmatske i mistagoške kateheze: osobne i pedagoške značajke te tipologija evangelizatora u *Evangelii gaudium*, 136.

Za razliku od tradicionalističko-konzervativnog tipa evangelizatora, koji uglavnom otvoreno naglašavaju da se unatoč smjernicama nisu dogodile nikakve promjene u načinu njihova djelovanja, ovi evangelizatori se predstavlja kao evangelizatori koji su aktivni. Međutim, detaljnijom analizom njihovih aktivnosti može se zamijetiti kako su se u svom evangelizacijsko-katehetsko-pastoralnom radu u velikoj mjeri „oglušili na upute i smjernice te pastoralne planove, bilo mjesne, nacionalne ili opće Crkve, te teže za ostvarenjem nekih svojih ideja“.⁴⁵ Ostavljaju dojam pozitivnosti, ali gleda li se dublje njihov rad, razvidno je da on u sebi krije ozbiljne poteškoće te se uglavnom svodi na „puki humanizam“⁴⁶, odnosno „evangeliziraju na vanjskoj razini, na površini“,⁴⁷ čega su poneki sami svjesni:

„A župnik ili svećenik bi morao zaista biti ono u pravom smislu svećenik, kako nas crkva uči, znači zato se i ne ženimo da se cijeli damo crkvi. E sad, gdje su nam takvi? Kada bismo takvih svećenika imali župe bi nam cvjetale. Znači mi nemamo takvih svećenika. Ja osobno krećem od sebe, nikoga ne prozivam, sebe prvoga. Znam kada bih sebe dao cijelog, kao što me vjera uči što znači biti svećenik, Bogu na raspolaganju sto posto, onda bi cvjetala više nego što cvjeta kada bi bilo tako. Kada ja ne bih imao nekih svojih hobija, nekih svojih želja, ludosti i tako dalje... Znači nemam plan i program, znači to je moj problem. Moj problem kao svećenika što se nisam dovoljno angažirao, može to biti opravdano, može neopravdano. Opravdano je da imam sto drugih stvari, a neopravdano je da naglaske stavljam na nešto što nije bitno“ (kazivač 18).

Međutim, u pozadini prekomjerne aktivnosti u vidu pomoći, naspram pažnje usmjerene na „pozornost prema drugom u duhu i snazi Evanđelja“⁴⁸ uočen je problem nedovoljne (samo)educiranosti, zbog čega zapravo ne znaju kako pristupiti današnjem vjerniku:

„Mi imamo dosta teologije na nadbiskupiji, ali imamo jako malo sociologije. Ja sam godinama bio u različitim odborima i u upravi biskupije i uvijek sam se zalagao i to nikada nije prošlo. Mi nemamo sociologije religije. I to je jako teško onda, jer ja sam teolog i priučeni pedagog i sad ja određeno sjeme moram posijati u ovom mentalitetu. Pa zar se moram deset puta opeći, a sociolog će istražiti to duhovno tržište i meni će i svakom svećeniku

⁴⁵ Isto, 136.

⁴⁶ Isto, 136-137.

⁴⁷ Isto, 137.

⁴⁸ Isto, 137.

olakšati pastoralno djelovanje. Mi sociologa nemamo, a djelujemo, ne više na način propovijedanja pastora Isusa Krista, mi smo se ipak povelili za modernijim pastoralom i modernijim načinom prenošenja poruka i sredstava što nužno u sustavu imaju i te PR-ove. A što je on nego sociolog? Malo drugačije se zove, on je osluškivao i promišljao. Ja mislim da i oni sami ne znaju kako to provoditi. Jedan dio možda i ne želi, ali dobar dio problema je prouzrokovan i činjenicom da ne znamo kako pristupiti suvremenom vjerniku“ (kazivač 19).

Stoga se može zaključiti kako među dijelom svećenika koji pripadaju ovom tipu evangelizatora ipak postoji određena osviještenost o potrebi uvođenja novih metoda rada s vjernicima kada ukazuju na poteškoću nezainteresiranih vjernika, udaljenih od svojih župnih zajednica ili na problem diskrepancije između danih sinodskih izjava i odluka i ciljeva nove evangelizacije, gdje upozoravaju na raskorak između naglaska na uključivanje vjernika laika u mnogobrojne aktivnosti u okviru župne zajednice naspram prvotne potrebe za „prvim navještajem vjere distanciranim kršćanima“⁴⁹:

„I treća stvar najveća, a koja zapravo nije zaživjela taj laik, vjernik, koji je dobio sada prostor unutar crkve... Znači, taj Drugi vatikanski koncil godinama, desetljećima čak, još nije zaživio u mentalitetu našeg čovjeka... Ta vjerna zajednica koja je trebala nastati nakon Drugog vatikanskog koncila, kada je papa rekao otvorite sva vrata, a i prozore i provjerite, dajte tom Duhu Svetom krila... Mi u crkvi našoj, konkretno sada imamo stvarno veliku mogućnost i veliku lepezu, dakle da se čovjek stvarno osjeća. Jesu li to susreti roditelja, roditelje zanima kada je krizma, kada je pričest, koliko košta haljinica? Evo to je susret roditelja. A ja kad bih trebao skupiti četiri, pet puta godišnje roditelje, pa da dođu na tzv. malu duhovnu obnovu, bilo u uskršnom, božićnom, adventskom, korizmenom vremenu ili na početku školske godine, pa da malo zajedno sjednemo, pa da malo popričamo, pa da čujemo aha koji su to problemi s kojima se vi kao roditelji susrećete. Što vas muči, što vi očekujete od mene kao vjeroučitelja, kao svećenika, kao čovjeka crkve, što ja očekujem od vas, kakva je situacija kod kuće, jel se vi molite? Jel vi radite s svojom djecom, jel ih vodite u crkvu, jel ih ne vodite? Da ja kada mi dijete dođe, da ja znam s kim imam posla. Oni misle, pa nemojte velečasni, pa gdje da ja još to stignem?... Znači ako smo mi ta savjetovanja s ljudima prošli, ako

⁴⁹ Tomislav Ivančić, Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj, 582.

su nam ljudi dali u tim smjernicama kako bi to trebalo i mi smo ih uokvirili u tu knjigu i izdali i sad je mi ne možemo provesti u djelo. Bojimo se, jer ljudi je nažalost ne mogu apsolvirati, ne mogu sve ono što mi hoćemo, ljudi to jednostavno ne mogu. To je činjenica, jer nama su jedno te isti ljudi u pastoralnom, ekonomskom vijeću, pjevači, čitači, suradnici u ovome, suradnici u onome. I ti sad hoćeš susret bračnih parova, hoćeš susret ovih, hoćeš susret onih, skroz nekakvi susreti, u Đakovu nekakvi seminari za ove suradnike, za one suradnike“ (kazivač 4).

Dodatno se poteškoća nepoznavanja odgovarajućih metoda djelovanja kojima bi se provodile sinodske izjave i odluke uočava i iz ukazivanja pojedinih svećenika kako bi se trebalo više pozornosti posvetiti pružanju pomoći svećenicima pri izradi planova i programa za konkretnu provedbu nove evangelizacije na razini župne zajednice:

„Problem je neminovno dvostrani. S jedne strane imate problem različitog mentaliteta vjernika, a, s druge strane, i različite pristupe u radu svećenika. Ja sam ovakve naravi, milost mi je Bog dao sukladno mojoj naravi. Iza mene će doći netko drugi kojemu će Bog dati milost sukladno njegovoj naravi koji neće biti usmjeren na katehezu za odrasle i za ono i za ono, jer jednostavno on nije možda odbaren darom za to. Zato i je nužno da biskupija bude puno jasnija i jača, koja bi vodila. Jer ako župnik u jednoj župi, koji je prekrasan svećenik i upravitelj župe jako dobro, ali nema talenta komunikacije, e onda je tu biskupija ona koja treba reagirati i reći da se kroz školu župnih suradnika oformi njemu pomoć“ (kazivač 19).

2.3. Rezignirano-dezerterski svećenici evangelizatori Đakovačko-osječke nadbiskupije

Dok je kod prva dva tipa evangelizatora „uočljiv, premda manjkav, određeni trud, napor i djelovanje, odnosno ne odustajanje od evangelizacije i pastoralno-katehetskog rada, barem onih koji sami dolaze ili onih koji prihvate taj puki površinski aktivizam“, ⁵⁰ kod ovoga je tipa evangelizatora „karakteristična uljuljanost u vlastitu samodostatnost i komotnost pod utjecajem današnje globalizirane kulture i praktičnog relativizma, zbog čega podliježu načinu života koji se očituje na navezivanju na materijalnu sigurnost“ ⁵¹ uz klju-

⁵⁰ Stanislav Šota, Primjena kerigmatske i mistagoške kateheze: osobne i pedagoške značajke te tipologija evangelizatora u *Evangelii gaudium*, 137.

⁵¹ Isto, 138.

čan aspekt imati vremena za sebe. Nemoguće je utvrditi rezultatima ovoga istraživanja da je riječ o „pretjeranoj zaokupljenosti svojim slobodnim vremenom“, ali je svakako primjetna naglašena crta važnosti slobodnog vremena:

„Oni su svjesni koliko su aktivni, nisu uključeni u neki pastoral, ali zato nisu ni zahtjevni. Ja mogu imati jako puno slobodnog vremena. Ja mogu otići kad hoću i ne vratiti se dva dana, oni neće ništa reći“ (kazivač 7).

Uglavnom je potvrđena karakteristika da je riječ o evangelizatorima razočaranim i nezadovoljnim stvarnošću koja ih okružuje te činjenica da, premda imaju određene preporuke i ideje o načinu pristupanja suvremenom vjerniku, ostavljaju dojam kako su „izgubili radost evangelizacije“, ⁵² zbog čega ne poduzimaju ništa i „hoda-ju standardnim ugaženim stazama u evangelizaciji“, ⁵³ uz primjetan minimalizam u aktivnostima svoje župe:

„Ne znam, to se sada potrošilo. Vidite ovako, imate, to je jedna profesorska ideja koja ne dotiče život. Govorim o sinodi. To znači da se ide praviti struktura bez nekakvog unutarnjeg pokretača. Sad je pitanje što je taj unutarnji pokretač. Za mene je on osobno iskustvo i da to mora biti središte svega, kako sinode tako i nove evangelizacije. Ako vama put prema tome propisuje čovjek koji je siromašan u tom iskustvu on ga neće ni apostrofirati. To je ona priča o svjedocima. Znači ovo sve skupa ne pije vodu i ja mislim da ćemo mi uskoro izgubiti vjernike. Ne znam, ja ću lupiti da za 20 godina tu neće biti vjernika. Jer jako, jako promašujemo u tom svom nekakvom radu. Sve temeljimo na tom povijesnom vremenu tradicionalne religije. I kad umru ti tradicionalni vjernici nećemo imati novih jer novi nemaju iskustvo vjere. A meni bi bila poanta svega da crkva bude sposobna ljude dovesti do toga iskustva da on može doživjeti nešto. Onda može ići nekakva evangelizacija, navještaj“ (kazivač 5).

Uz minimalistički napor ostavljaju dojam bezvoljnosti, nezadovoljstva odnosom biskupije prema njima, pesimizma, nezadovoljstva, zatvorenosti u sebe i samodostatnosti. Ovi evangelizatori, za koje se može reći da u značajnoj mjeri djeluju „u totalnoj suprotnosti sa zahtjevima i potrebama Crkve i društva u kojemu danas živimo“, ⁵⁴ također doživljavaju Sinodu kao pogrešan pristup vjernicima suvremenog hrvatskog društva:

⁵² Isto, 138.

⁵³ Isto, 138.

⁵⁴ Isto, 137.

„Ja bih rekao isto da Sinoda ništa nije dobro napravila. Najveći problem u biskupiji smo mi svećenici. Zbog čega? Zato što se s nama ne radi. Što smo mi je u jednoj firmi? Što bi mi trebali biti da zamislimo crkvu kao jednu firmu? Predradnici, znači oni koji vode jedan sektor. Oni koji vode jednu župu. Znači mi se sastajemo s direktorom firme, direktor je biskup i koji ne razgovara s radnicima. Susreće se on i razgovara s radnicima jednom u pet godina, ali prije svega mu je bitno da se susreće s predradnicima malih firmi i da s njima kontaktira. I da njih drži i da njih savjetuje, da njih izučava, da njih vodi, oni su njegova slika u firmama. Ta komunikacija je totalno izostala. Jer što je biskup htio, što je biskup s sinodom napravio? On je zaobišao svećenike. Da je on rekao svećenicima dajte mi nekoliko tema. Idemo mi napraviti prvo sinodu s vama svećenicima, a onda ćemo napraviti sinodu s svim ostalim ljudima. Vi ste oni moji prvi suradnici, vi ste pastiri, vi koji participirate na mome pastirstvu, a ja participiram na Kristovom vodstvu. Pomozite mi i ja ću vama pomoći. Idemo se sastati da vidimo što možemo u nadbiskupiji napraviti. Idemo nekoliko tema napraviti. To je na tragu onoga vodstva što sam i ja mislio. Znači idemo tako raditi. I onda će svećenici koji su na terenu, a ne oni koji, pa tko je pisao pitanja i odgovore i zaključke? Profesori koji nemaju veze sa životom. Nisam ja ljut, ja volim svoje svećeništvo i svoj posao, ali nekad doživiš takvo jedno razočaranje zato što ne doživljavaš, ne trebam ja aplauz, ne trebam ja pohvalu, ja ne trebam nikakve beneficije, ali daj mi vjetar u leđa. Nemoj mi vjetar u prsa i da me ubijaš i da me gaziš i da svaki dan dobivam neke dopise, neke molbe“ (kazivač 8).

2.4. Duhom dobrog pastira poosobljeni svećenik evangelizator Đakovačko-osječke nadbiskupije

Na koncu, za pripadnost posljednjem tipu evangelizatora kao „blagovjesniku, otvorenom djelovanju Duha Svetoga koji ulijeva snagu za mogućnost naviještanja novosti Evanđelja u svakom vremenu, na svakom mjestu, glasno i hrabro“, ⁵⁵ rezultati istraživanja pokazuju da odgovara način pastoralno-katehetsko-evangelizacijskog djelovanja samo jednog svećenika među kazivačima. Riječ je o svećeniku koji je formacijsko razdoblje prošao izvan prostora Đakovačko-osječke nadbiskupije, u inozemstvu, a koji je svojim djelovanjem

⁵⁵ Isto, 139.

po povratku, osobnim neumornim zauzimanjem, postigao značajne uspjehe u oživljavanju župne zajednice:

„Dakle, polazim od svojega osobnog iskustva s obzirom da sam formiran u jednom drugačijem okruženju, u Njemačkoj i Irskoj gdje je neminovnost bila suradnja jedna daleko drugačija s laicima. Naša crkva u Hrvata je ja mislim po tom pitanju još uvijek, ja neću reći u povojima, ali definitivno da tu ima još jako puno prostora po tom pitanju. Tako da je meni bilo, upravo zahvaljujući toj formaciji, nekako normalnije i prirodno mi je bilo čim sam došao za župnika u XXX, dakle jer do tada nisam radio u Hrvatskoj. I možda je to bilo i zbunjujuće za tamošnje vjernike jer ja sam odmah na tom planu nekako nastojao pomoći vjernicima da svatko na svoj način pronađe svoje mjesto u zajednici, ovisi o darovima, afinitetima i tako dalje. Tako da su tijekom mogega službovanja ovdje zaživjele mnoge skupine“ (kazivač 17).

Kroz dijalog s vjernicima, uz materijalno i duhovno pomaganje potrebitima, ovaj je župnik „poosobljenim pastoralnim pristupom“⁵⁶ uspio ostvariti ono što se i traži u sinodskim izjavama i odlukama, točnije u zahtjevima nove evangelizacije. U ovoj su župnoj zajednici aktivne brojne skupine, ponajprije mladih koje svojim djelovanjem nastoje pridonijeti daljnjem širenju vjere. Stoga u nastavku donosimo isječak intervjua koji ilustrira način promišljanja svećenika-evangelizatora koji je voljan osuvremenjivati metode rada i vlastitim aktivnim angažmanom pridonositi ostvarenju nove evangelizacije:

„Ja bih imao nešto još za nadodati. Nešto uz pastoral konkretan, dakle preporuku. Vezano uz krizmu što je nadbiskupija donijela odluku da bude krajem drugog srednjeg razreda. To je jedna od odluka. Ja sam imao na nacionalnom susretu jedno izlaganje na tu temu. Ja sam osobno više pristalica toga da bude župna kateheza, da se održi, ali da to bude na nekakvoj fakultativnoj osnovi. To jesu stanovite poteškoće, ali to jako puno ovisi o svećeniku. Ja mogu razumjeti, ja nemam problema u tom smislu. Imamo jedanput susret i odaziv je nemam što reći, jako dobar. Mislim da treba razmišljati i napuštati pomalo klasičnu katehezu. Ne možemo te mlade samo da. Već je njima dosta predavanja. Umorni su, gladni su, sve ovisi kako ćemo im pristupiti i što ćemo im ponuditi. Ako ja vama sada kažem da u sklopu kateheze imam večer s svjedocima vjere, na primjer, pa će doći mladi svjedoci, prošlogodišnji krizmanici, pa će progovoriti o čistoći prije braka. To je jedna tema koja drži

⁵⁶ Isto, 140.

zanimanje. Da su i umorni biti će zainteresirani. Dakle, to su neke stvari koje bi trebali razraditi na jedan način da ne moramo samo dogmatski pristupati, da moraš nabubati neke stvari. Naravno da to čovjek treba znati, ali za to imaju školski vjeronauk. Neka tome pristupaju školski vjeroučitelji da onda znaju i da ja ne moram razmišljati da li znaju vjerovanje i deset Božjih zapovijedi. Na meni je da mu pomognem da ga usjetvim u tkivo zajednice, da on to doživi kao nešto svoje da je to njegova obitelj. To je po meni cilj one župne kateheze, one neposredne pripreme za krizmu. Mislim da u tom pravcu razmišljaju i dokumenti, ono što sam ja mogao pročitati. U tom, ja mislim, čitao sam te dokumente za ono što mi je bilo bitno, za te odluke. Konkretno, ovdje nije riječ samo o toj krizmaničkoj populaciji kao mladima jer tu je zahvaćena čitava obitelj i roditelji. I sad pitanje je koliko mi njima posvećujemo pozornosti. Ponekad oni su više potrebiti naše pozornosti nego sami krizmanici. Ili kada je prvopričesnička populacija, pazi tu su mala djeca. Meni ponekad dođu neki roditelji, pa kada ih pitam a dobro gdje je bilo vaše dijete, nisam ga viđao na misi. A pa ja poslao, kaže. Pa stani malo, ti šalješ svoje dijete. Pa draga majko, dragi oče, ti trebaš sa svojim djetetom doći. I onda to ima smisla. Dakle želim naglasiti kako je bitno u toj našoj katehezi jer mislim da to nije uloga samo mene kao svećenika nego i svih mojih suradnika da mi pomognu, od vjeroučitelja, koji mi pomažu u župnoj katehezi preko drugih suradnika da prepoznaju tu bitnost, da pomognemo roditeljima da i sami prepoznaju i upoznaju svoju vjeru. Mnogi od njih ne znaju. Mnogi od njih su ostavljeni na onoj infantilnoj dječjoj vjeri, ponavljaju neke stvari kao papagaji koje su naučili kao djeca, a kada ih pitaš neke stvari koje ja pitam krizmanike oni će ostati vau. To su neke temeljne stvari. Onda mi je jako bitno da kroz te susrete zahvatim i njih i da im ponudim neki vid duhovne obnove ili nekakvo predavanje, ali da ih nekako pokušam dovesti. Ti ne možeš nikoga natjerati, na meni je da ja nudim. Bitno je da ih na neki način šopam, da ih motiviram na neki način s nečim što bi bilo dobro za njihovu vjerničku izgradnju. E sad u toj ponudi oni mogu izabrati, ja nikoga ne obvezujem. Ni učitelj naš nije nikoga obvezivao, svima je govorio ako hoćeš slijedi me. Tako i ja pokušavam u svojem radu pomoći ljudima da pronađu svoje mjesto. Čini mi se da su te sinodalne odluke jako dobre. Evo po tom pitanju krizmaničke i prvopričesničke skupine tu zahvaćaju baš roditelje isto, to je jako dobro. U praksi to još dosta šepa. Ali to opet ovisi od svećenika do svećenika i ovisi o tome koliko je on to prepoznao

kao bitno. Tu mislim da je uloga svećenika jako bitna. Kada mi to prepoznamo i da pomognemo ljudima da to prepoznaju. Ako mi to ne vidimo neće to onda ni oni prepoznati. I to je ključ. Evo to je ovako ukratko rečeno“ (kazivač 17).

3. ZAKLJUČNA PROMIŠLJANJA KAO PRILOG RASPRAVI ZA POBOLJŠANJE USPJEHA U OSTVARENJU NOVE EVANGELIZACIJE NA PODRUČJU ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE

Zaključci koji se neminovno nameću na temelju rezultata ovoga istraživanja su sljedeći. Prije svega, podatak od ukupno 95 % župnika koji ne uspijevaju provesti sinodske izjave i odluke upućuje na zaključak kako je nužno sagledati i upitati se je li za poteškoće u njihovoj provedbi dovoljno razmatrati samo tipologiju evangelizatora ili je takav pristup nužno jednostran i dovodi do iskrivljenih zaključaka. Naime, ukoliko pomno promotrimo izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačko-srijemske uočit će se mnogobrojni izazovi za svećenike evangelizatore, za koje isti trebaju iznaći način kako ih uvrstiti u vlastiti svakodnevni pastoralno-katehetsko-evangelizacijski rad, uz istodobnu primjenu takvih metoda djelovanja koje će dovesti do postupnog ostvarenja nove evangelizacije, odnosno oživljavanja župnih zajednica čijem razvitku aktivno i suodgovorno pridonose i sami vjernici laici. Dakle, u svemu navedenom prožima se ideja laika kao ključnog čimbenika za uspjeh nove evangelizacije koji trebaju, uz pomoć svećenika evangelizatora, ostvariti „životnu sintezu“⁵⁷ između onoga što ih poučava njihova vjera i praktične primjene toga u svakodnevnom životu. No dok nova evangelizacija traži i novi pastoral župnici ističu kako se iz sinodskih izjava i odluka stječe dojam da se više vodi računa o kvantiteti, o broju onih koji bi trebali biti uključeni u rad svoje župne zajednice, a premalo se ističe kvaliteta, odnosno činjenica kakvi su danas vjernici i na koji bi način župnici trebali provoditi novu evangelizaciju. Zapravo kao najbitniji rezultat ovoga istraživanja pojavljuje se upravo problem nesnalaženja župnika i neznanje o tome kako, kojim metodama provesti isto. Crkva je formirana na način da svećenici nisu nikada morali izlaziti izvan nje i oni ne znaju način kako se približiti rubnim vjernicima. Preduga navika djelovanja samo unutar crkvenih zidina, samo s onim vjernicima koji njima dođu, zahtijeva promjenu i samog mentaliteta župnika i prilagodbu novonastaloj društvenoj

⁵⁷ Peter Kvaternik, Nova evangelizacija traži i novi pastoral, *Bogoslovska smotra* 82 (2012.), 1, 136.

zbilji. Navedenome dodatno ne ide u prilog činjenica da 79 % župnika navodi da ne postoji odgovarajuća komunikacija između župnika i nadbiskupije, odnosno da ne postoji dovoljno razumijevanja za sve poteškoće s kojima se suočavaju. Isto tako 84 % župnika drži da se ne uzima u obzir dovoljno njihovo mišljenje te da se sinodski zaključci nužno moraju revidirati jer previše naglašavaju kvantitetu, a preskaču govor o kvaliteti i potrebu stvaranja preduvjeta za uspješno ostvarenje nove evangelizacije.

Na prvi dojam sinodske izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske uistinu se čine previše strukturiranim. Međutim, iščitavajući pojedine njihove sastavnice, kojima se teži k ostvarenju nove evangelizacije, zapravo se uočava bezbroj mogućnosti koje se nude župnicima kako bi, kroz poticanje stvaranja različitih skupina, zajedno s vjernicima oživjeli vlastite župne zajednice. Dakle, unatoč trenutnim financijskim, strukturalnim i ostalim poteškoćama, nužno je doživjeti sinodske izjave i odluke kao sastavnicu šireg nastojanja Katoličke Crkve u promicanju nove evangelizacije i „podanašnjenju vjere“⁵⁸, a ne kao sredstvo kojim partikularna Crkva Đakovačko-osječke nadbiskupije na svoju ruku pokušava nametnuti svojim župnicima određeni način djelovanja. U tom smislu uočava se nedostatak komunikacije, ali i needuciranosti pojedinih župnika, no isto tako i neosviještenosti da dio krivice za neuspjeh u postizanju većeg uspjeha u ostvarenju nove evangelizacije snose i sami.

No postavlja se pitanje je li uistinu moguće ostvariti u suvremenom hrvatskom društvu ono što se zahtijeva od župnika prema sinodskim izjavama i odlukama? Podatci o broju vjernika koji redovito pohađaju crkvene obrede i vjeruju u sve ono što ih poučava njihova vjera, već ukazuju na prodiranje individualizirane religioznosti, posebice među mlađom populacijom i među stanovnicima Đakovačko-osječke nadbiskupije, gdje je vidljivo da je ona prisutna već i unutar ruralnih sredina. Stoga se može reći da se u suvremenom hrvatskom društvu sve teže može očekivati da je nečija religioznost određena ičim doli osobnim izborom. Današnji oblik religioznosti, koji sve manje biva sastavnim dijelom tradicijske religijske kulture, vuče svoje korijene još od vremena komunističke vladavine, koja je zaslužna da ni do danas još uvijek u mentalitetu hrvatskih katoličkih vjernika nije intenzivnije zaživio nauk Drugoga vatikanskog koncila. U odnosu na sinodske izjave i odluke Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske, to bi značilo da su poteškoće u pronalaženju vjernika laika koji bi bili aktivni i suodgovorni članovi svoje župne zajednice (uključeni u razne odbore i pododbore) uzro-

⁵⁸ Jakov Jukić, *Kršćani između tradicije i modernog svijeta*, 66.

kovane upravo religioznim individualizmom, u okviru kojega nečija religioznost „daje smisao samo na njegovo osobno iskustvo i teško ili sve manje može postati ili utjecati na načelo življenja cijelog društva ili zajednice“.⁵⁹ U tom smislu može se postaviti i pitanje koja je uloga Katoličke Crkve, odnosno župnika u takvom ozračju? Na koji način treba ostvariti novu evangelizaciju? Je li uzrok trenutnih poteškoća u tome da partikularna Crkva Đakovačko-osječka ne pronalazi odgovarajući način ili odgovarajuće sadržaje kojima bi ponovno privukla pojedince k vlastitoj vjeri? Je li moguće ponovno ojačati institucionalnu religioznost i aktivnu ulogu religioznosti na privatni i javni život pojedinaca pored takvog mentaliteta? Nažalost, rezultatima ovoga istraživanja nameće se više pitanja nego odgovora.

Iz svega navedenog proizlazi da bi se socioreligijski novu evangelizaciju moglo protumačiti kao unaprijed osuđenu na neuspjeh. No da bismo razumjeli crkveno nastojanje i njezino inzistiranje na zajedništvu moramo razumjeti samu bit tog zajedništva i Crkve kao mjesta njezina utjelovljenja. Naime, upravo bi nova evangelizacija trebala ukazati udaljenim vjernicima od svoje župne zajednice da biti kršćaninom znači ne posjedovati karakter „egoista“⁶⁰ koji se povlači i koji bježi od drugih, koji svoju osobnu religioznost doživljava samo kao sredstvo od kojeg će imati osobnu korist u trenucima kada mu je ona potrebna. Crkva kao mjesto okupljenih i otkupljenih vidi u tom okupljanju raspršenih bit Crkve.⁶¹ Ta jedinstvenost Crkve i čovjeka o kojoj govori Ivančić, danas se sve više i više gubi i utječe na činjenicu da župnici ne uspijevaju u namjeri Knjige sinode o stvaranju župnih zajednica.

Na koncu, jasno je da je tema kojoj je posvećen ovaj rad sama po sebi vrlo kompleksna i da uključuje promišljanje o pastoralnim, teološkim i duhovnim mnogostranim izazovima za Katoličku Crkvu.⁶² No cilj je ovoga rada bio ukazati samo na jedan od aspekata koji utječu na uspješnost ili neuspješnost ostvarenja nove evangelizacije. Temeljem provedenoga istraživanja o ulozi tipologije svećenika evangelizatora u ostvarenju nove evangelizacije došlo se do zaključka kako postoje mnogobrojne poteškoće u radu, osviještenosti, aktivnom angažmanu, (samo)educiranosti i formaciji župnika, a koje posljedično negativno utječu na mogućnosti ostvarenja nove evangelizacije na području Đakovačko-osječke nadbiskupije.

⁵⁹ Isto, 65.

⁶⁰ Usp. Tomislav Ivančić, Je li Crkva još potrebna? *Crkva u svijetu* 8 (1973.) 4, 291.

⁶¹ Isto, 296.

⁶² Usp. Walter Kasper, Nova evangelizacija – pastoralni, teološki i duhovni izazov, *Služba Božja* 52 (2012.), 1, 80-93.

ACHIEVING NEW EVANGELIZATION IN RELATION TO THE TYPOLOGY OF PRIEST-EVANGELIZER - THE EXAMPLE OF THE ĐAKOVO-OSIJEK ARCHDIOCESE

Summary

The Catholic Church in contemporary Croatian society is facing many challenges. Namely, although contemporary Croatian society can still be characterized as one in which, among the majority Catholic population, traditional institutional religiosity still dominates, postmodern individualized religiosity is increasingly present in it. Promoting a new evangelization that aims to revive parish communities, while finding new methods of pastoral-catechetical-evangelization activities, the Catholic Church seeks to approach the believer of modern Croatian society and resist the negative consequences that such a form of religiosity leaves on society, on the individual and Christianity as a whole which is in its essence a community of believers. As part of such efforts, the Đakovo-Osijek Archdiocese issued in 2008 Statements and Decisions of the Second Diocesan Synod of Đakovo and Srijem, entitled "You are the Christ - for us and for all people." The aim of this paper is to show how the phenomenon of a multifaceted typology of priests-evangelizers affects the success in accomplishing the synodal statements and decisions, as given guidelines for the realization of the new evangelization. The above mentioned will be presented by the results of a survey conducted in the period from March to May 2018 using a qualitative method of in-depth interviews with 19 parish priests from the Đakovo-Osijek Archdiocese. The results show that the largest number of parish priests from the Đakovo-Osijek Archdiocese belong to the category of traditionalist-conservative evangelizers (42%), or merely progressively-activated (31%) and resigned-deserter like evangelizers (21%), while only one parish priest shows characteristics of an evangelizer endowed with the spirit of the Good Shepherd (0,05%), which consequently has a negative impact on the possibilities of this particular Church to change the religious situation of Croatian society, and thus on the realization of a new evangelization.

Keywords: Statements and Decisions of the Second Diocesan Synod of Đakovo and Srijem, parish priests, typology of evangelizers, new evangelization, postmodern individualized religiosity, qualitative research, Đakovo-Osijek Archdiocese